TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

11. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 1

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Yazıcı adlı Karagöz oyunundan alınan aşağıdaki bölümü okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

ÇELEBİ — Baba efendi, buralı mısınız?
KARAGÖZ — Hayır, Mora'lı değilim, İstanbul'luyum.
ÇELEBİ — İşte bendeniz de bunu söylüyorum ya! Bu mahalleli misiniz?
KARAGÖZ — Mahallebi değilim, sütlâçım.
ÇELEBİ — Nerede iskân-ı beyt edersiniz?
KARAGÖZ — İskelede bitleniyorum.
ÇELEBİ — Anlıyamadınız, efendim. Yani, nerede otururusunuz?
KARAGÖZ — Yerim yurdum yok. Nerede akşam, orada sabah.
ÇELEBİ — Demek hane-ber-dûşsunuz.
KARAGÖZ — Muş değilim ben.
ÇELEBİ — Siz lâkırdı anlamadan bî-behre misiniz?
(…)

Cevdet Kudret, *Karagöz III*

bendeniz: ben (alçak gönüllülük sözü) · *Mora:* Yunanistan'ın güneyinde bir yarımada · *mahallebi:* muhallebi · *lâkırdı:* söz

1.1. Çelebi'nin kullandığı aşağıdaki ifadelerin anlamlarını diyalogdaki ipuçlarından hareketle tahmin ediniz ve ipucuyla birlikte tabloya yazınız. (6 puan)

İfade	Bağlamdaki anlamı	İpucu
iskân-ı beyt etmek	……	……
hane-ber-dûş	……	……
bî-behre	……	……

1.2. Karagöz'ün Çelebi'nin sözlerini hangi kelimelerle karıştırdığına diyalogdan iki örnek veriniz. Bu yanlış anlamaların hangi dil özelliğine dayandığını ve metne katkısını açıklayınız. (6 puan)

1.3. Metnin açık ve örtük iletisini yazınız; örtük iletiyi metinden bir örnekle destekleyiniz. (8 puan)

2. Aşağıda Şairlik adlı Karagöz oyunundan bir bölüm verilmiştir. Metni okuyunuz ve soruları metinden hareketle cevaplayınız.

ŞAİRLİK

HACİVAT — Maşallah, beyim efendim! Safâ geldiniz!
ÇELEBİ — Safâda dâim ol, Hacivat Çelebi!
KARAGÖZ — (Pencereden.) "Vefa'da dayım ol." diyor.
(…)
HACİVAT — Zann-i âcizâneme kalırsa bu sefer gelişiniz tehi yere değil.
(…)
ÇELEBİ — Bendenizin buraya gelmemin sebebi: Buraya bir muammâ ta'lîkıyle bu mahalde âşıkların imtihan olmasını arzu ediyorum. Sizin ahbaplarınızdan şair var mıdır?
HACİVAT — Vardır efendim. Zât-ı âlîniz de bilirsiniz o zâtı.
ÇELEBİ — Kim o, Hacivat?
HACİVAT — Refîkim meczub Karagöz.
KARAGÖZ — (İçeriden.) Zevzek...! Göya beni methediyor!
ÇELEBİ — Pekâlâ, Hacivat! Siz ona haber verin. Bendeniz de gideceğim, Selânik tarafından bir âşık gelmiş, onunla görüşeceğim. Bir muammâ asmak için ne kadar para lâzım?
HACİVAT — Azdan az dört âşık gelse yirmi lira masârif olur.
ÇELEBİ — Pekâlâ, Hacivat Çelebi! Siz şu parayı alınız da icabına bakın! Ben yine sizi görürüm. Allahaısmarladık!

safâ: rahat, kaygısız ve sakin olma · *dâim:* sürekli, sonsuz olan · *Vefa:* İstanbul'da bir semt · *zann-i âcizâne:* ben zavallının zannı · *tehi:* boş · *muammâ ta'lîk etmek (muamma asmak):* âşıklık geleneğinde bir konuyu manzum bilmece biçiminde düzenleyip herkesin göreceği bir yere koymak · *âşık:* halk ozanı · *zât-ı âlî:* yüce kişi (saygı için "siz" yerine kullanılır) · *refîk:* arkadaş · *meczub:* aklını yitirmiş kimse · *zevzek:* geveze · *göya:* güya, sözde · *masârif:* giderler, masraflar

2.1. Bu bölümün Karagöz oyununun hangi bölümüne ait olduğunu yazınız. Cevabınızı bu bölümün iki özelliğini metinden örneklerle açıklayarak gerekçelendiriniz. (6 puan)

2.2. Metnin yapı unsurlarını belirleyerek tabloya yazınız. (8 puan)

Yapı unsuru	Metindeki karşılığı
Kişiler ve sosyal konumları	……
Mekân	……
Olay	……
Çatışma	……

2.3. Karagöz'ün "Vefa'da dayım ol." ve "Zevzek...! Göya beni methediyor!" sözlerini Hacivat ile Çelebi'nin dil ve üslubuyla karşılaştırınız. Bu karşılaştırmadan hareketle kişilerin eğitim durumları ve kişilik özellikleriyle dil ve üslupları arasındaki ilişkiyi açıklayınız. (6 puan)

3. Sabahattin Rahmi Eyuboğlu'nun Fransa'nın Dijon şehrinden İstanbul'daki kardeşi Bedri Rahmi Eyuboğlu'na yazdığı aşağıdaki mektubu okuyunuz ve soruları mektuptan hareketle cevaplayınız.

Dijon, 12 Mart 1930

Kardeşim Bedrim,

Ben gene geç kaldım. Olur şey değil... Belki, Bedrim, her zaman beraberiz de onun için acele etmiyorum.

Bedir, Sevgili Bedir, nasılsın?.. Kardeşlik gönderilir bir şey olsaydı, ondan sana yığın yığın gönderseydim. (…) Bana bir resmini gönder emi.

Trabzon'dan epey zamandır mektup alamıyorum. Ramazan ve bayram yorgunluğundan olacak. Evin hizmetçisi mektup beklediğimi biliyor. Her sabah, "İşte Trabzon'dan bir mektup!.." diye beni kandırıyor.

Ferit bile yazmıyor. Hatta çok zamandan beri. İhtimal yakında bütün mektuplar başıma konfeti gibi dökülecekler.

O kadar güzel bir kış geçiriyoruz ki Bedir. Nazar, göz değmesin. Güneş, her gün güneş ve masmavi bir gök. Ne yazık ki, bu güzel kış günlerini ancak penceremden seyredebiliyorum. (…)

Epeyce konuştuk. Uzat gözlerini kardeşim. Sana sevgiler, sevgiler, sevgiler gönderirim. Mektup yaz. Hadi güle güle Bedrim, ruhum.

İşte sana helalinden yüz frank. Mümkün olsaydı yüzlerce gönderseydim. İktisadım bundan ibaret. Güle güle kullan emi...

Kardeşin
Sabahattin

Bedri Rahmi Eyuboğlu, *Kardeş Mektupları*

frank: Fransa'nın o dönemdeki para birimi · *iktisat:* tutum, idareli harcama; burada biriktirilen para

3.1. Mektubun yapı unsurlarını metindeki karşılıklarıyla tabloya yazınız. (8 puan)

Yapı unsuru	Metindeki karşılığı
Yer ve tarih	"Dijon, 12 Mart 1930"
Hitap	……
Giriş	……
Gelişme	……
Sonuç	……
İmza	……

3.2. Yazarın kardeşine olan yakınlığını gösteren üç dil ve üslup özelliğini mektuptan birer örnekle açıklayınız. (9 puan)

3.3. Yazarın Trabzon'dan mektup beklemesinden hareketle mektubun yazıldığı dönemdeki haberleşme ve insan ilişkileriyle ilgili iki çıkarımda bulununuz. Bu çıkarımları günümüzün haberleşme alışkanlıklarıyla karşılaştırınız. (8 puan)

4. Bir öğrenci, Nurullah Ataç'ın aşağıdaki metnini okumadan önce yalnızca başlığına bakarak bir tahminde bulunmuş, metni değerlendirmek için de kendine iki beğeni ölçütü belirlemiştir. Metni ve öğrencinin notlarını okuyunuz, soruları cevaplayınız.

Okuruma Mektuplar

Neden Okuruma Mektuplar? onu bir anlatayım. "Hoşuma gitti de onun için" deyip geçebilirim, yalan da olmaz: beğenmesem seçer miydim bu adı? bir başkasını arardım. (…)

Bir kere her yazı mektuptur. Şiir, hikâye olsun, deneme, eleştirme olsun, hepsi birer mektuptur. (…) Her yazı bir mektup olduğu gibi her resim, her ezgi, her yapı da birer mektuptur. Düşünen, duyan bir kimseden, düşünen, duyan başka kimselere haber, selâm iletecek bir mektup. (…)

Ben de, ey bilmediğim, görmediğim okurlarım, size sunuyorum bu yazıları. "Öyleyse neden 'Okurlarıma Mektuplar' demiyorsun?" diyeceksiniz. Hepinize birden söylemiyorum da onun için. Her birinize ayrı ayrı söylüyorum. (…)

Şunu da söyleyebilirsiniz: "Her yazı bir mektup sayılacağına göre bunlara Mektup'tan başka bir ad koymak daha doğru olmaz mı?.." Evet, her yazı bir mektuptur, ama her yazı mektup gibi yazılmaz. Mektup yazan adam ille bir konuda kalacağım diye çırpınmaz, oradan oraya geçer, yukarıda bir söyleyeceğini unutmuşsa onu aşağıya yazıverir, kendinden açar, ahbaplarını, arkadaşlarını anlatır. Ben de size bu mektupları öyle yazmak istiyorum. Bir eksikliktir, bir kusurdur, bilirim, ama ne yapayım? Elimde değil: ben bir konuya bağlanamıyorum, konuşur gibi, mektup yazar gibi, ondan ona geçeyim diyorum. (…)

Daha çok şeyler söyleyecektim size bu mektubumda. (…) Ama pek uzun olurdu mektubum, okumaz, atardınız. Unutmazsam, bir dahaki mektuplarım o konular üzerinde olur.

4 Şubat 1951

Nurullah Ataç, *Okuruma Mektuplar*

Öğrencinin okuma öncesi tahmini	Öğrencinin beğeni ölçütleri
"Bu kitapta yazar, okurlarından gelen mektupları yayımlamış ve her birine ayrı ayrı cevap vermiştir."	1. Yazar, okurla konuşur gibi içten bir dil kullanmalıdır. 2. Yazı tek bir konu etrafında, düzenli bir biçimde ilerlemelidir.

4.1. Öğrencinin okuma öncesi tahmininin hangi yönüyle doğrulandığını, hangi yönüyle doğrulanmadığını metinden kanıtlar göstererek değerlendiriniz. (5 puan)

4.2. Metni öğrencinin birinci beğeni ölçütüne göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi metinden iki örnekle destekleyiniz. (5 puan)

4.3. Metin, öğrencinin ikinci beğeni ölçütünü karşılamamaktadır. Yazarın bu yazma biçimini neden seçtiğini metinden hareketle açıklayınız. Bu ölçütün söz konusu metni değerlendirmek için uygun olup olmadığını gerekçesiyle tartışınız. (5 puan)

5. Ece, sınıf arkadaşlarıyla birlikte belediyenin kültür merkezinde düzenlenen bir Karagöz gösterisini izlemek istemektedir. Bunun için kültür merkezine bir e-posta yazmış, göndermeden önce taslağı kontrol etmesi için öğretmenine göstermiştir. E-posta taslağını okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

> ***Kimden:*** *……@……*
> ***Kime:*** *……@……*
> ***Konu:***
> ***Ek:***
>
> *Slm,*
>
> *Ben …… Anadolu Lisesi 11. sınıf öğrencisi Ece. Türk Dili ve Edebiyatı dersinde Karagöz oyunlarını işledik ve Yazıcı adlı oyunu sınıfta rollere ayrılarak okuduk. Şimdi de bir gölge oyununu perdede izlemek istiyoruz. Kültür merkezinizde 14 kasım cumartesi günü yapılacak gösteriye 30 kişilik bir grupla katılabilirmiyiz? Katılacak arkadaşlarımın listesini ekte gönderiyorum. Öğretmenimizde gösteriden sonra Karagöz ile Hacivatı seslendiren sanatçıyla kısa bir söyleşi yapmak istiyor.*
>
> *Bize hemen dönüş yaparsanız süper olur. Tşk.*
>
> *Ece*

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

5.1. E-postanın üst bilgi alanlarında ve hitabında e-posta yazma kurallarına uymayan üç durumu belirleyiniz. Her birinin nasıl düzeltilmesi gerektiğini yazınız. (6 puan)

5.2. E-postanın metninde dört yazım ve noktalama yanlışı bulunmaktadır. Bu yanlışları bulunuz; doğru yazılışlarını ve uyulmayan kuralı tabloya yazınız. (8 puan)

Yanlış kullanım	Doğru kullanım	Uyulmayan kural
……	……	……
……	……	……
……	……	……
……	……	……

5.3. E-postanın son paragrafını ve imza bölümünü alıcıya uygun, rica bildiren resmî bir dille ve yazım, noktalama kurallarına uyarak yeniden yazınız. (6 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	TDE2.2. “Bir Diyeceğim Var!” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB1.7. Belirleme; KB2.14. Yorumlama Becerisi
2	TDE2.3. “Bir Diyeceğim Var!” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.5. Sınıflandırma Becerisi; KB2.7. Karşılaştırma Becerisi
3	TDE2.3. “Bir Diyeceğim Var!” temasında ele alınan metinleri çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.7. Karşılaştırma Becerisi
4	TDE2.4. “Bir Diyeceğim Var!” temasında ele alınan metinlerden hareketle okuma sürecini değerlendirebilme	KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi; KB3.3. Eleştirel Düşünme Becerisi; KB2.15. Yansıtma Becerisi
5	TDE4.3. Günlük hayatta karşılaşılan durumlara ilişkin duygu ve düşüncelerini etkili kullanacağı yazısı için kural uygulayabilme	KB1.3. Yazma; KB1.7. Belirleme; KB2.13. Yapılandırma Becerisi

PUANLAMA TABLOSU					
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**TOPLAM**
20	*20*	*25*	*15*	*20*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 1** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 11. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. Doğru cevap:

1.1. Tablodaki her hücrenin doğru doldurulması 1 puandır (6 × 1 = 6 puan):

İfade	Bağlamdaki anlamı	İpucu
iskân-ı beyt etmek	Bir yeri mesken tutmak, bir yerde oturmak (ikamet etmek) **(1 puan)**	Karagöz anlamayınca Çelebi'nin aynı soruyu "Yani, nerede otursunuz?" diye açıklaması **(1 puan)**
hane-ber-dûş	Evsiz barksız, yersiz yurtsuz (evini sırtında taşıyan) **(1 puan)**	Karagöz'ün "Yerim yurdum yok. Nerede akşam, orada sabah." cevabı ve Çelebi'nin bu cevaptan "Demek…" diyerek sonuç çıkarması **(1 puan)**
bî-behre	Nasipsiz, kısmetsiz, yoksun (söz anlamaktan yoksun) **(1 puan)**	Karagöz'ün Çelebi'nin sözlerini art arda yanlış anlaması ve Çelebi'nin bu duruma sitem ederek konuşması **(1 puan)**

Anlamı aynı olan farklı ifadeler (ör. iskân-ı beyt için "ev tutmak, yaşamak"; bî-behre için "nasibi olmayan") doğru kabul edilir.

1.2. Diyalogdan iki yanlış anlama örneğinin yazılması (2 × 1 = 2 puan): "buralı" sözünün "Mora'lı", "mahalleli" sözünün "mahallebi", "iskân-ı beyt" sözünün "iskelede bitlenmek", "hane-ber-dûş" sözünün "Muş" ile karıştırılması. Yanlış anlamaların kelimeler arasındaki ses benzerliğine (ses benzerliğine dayalı söz oyununa) dayandığının belirtilmesi **(2 puan)**. Bu yanlış anlamaların metne güldürü (mizah) ögesi kattığının ve Çelebi'nin Arapça, Farsça kelimelerle yüklü süslü dili ile Karagöz'ün halk dili arasındaki farkı, dolayısıyla iletişimdeki kopukluğu gösterdiğinin açıklanması **(2 puan)**.

1.3. Açık iletinin yazılması **(3 puan)**: Çelebi, Karagöz'e nereli olduğunu ve nerede oturduğunu sormakta; Karagöz ise Çelebi'nin ağır ve süslü sözlerini yanlış anlayarak (ya da anlamazdan gelerek) gülünç cevaplar vermektedir. Bu yüzden iki kişi bir türlü anlaşamamaktadır. Örtük iletinin yazılması **(3 puan)**: İletişimde karşımızdakinin anlayabileceği sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır; yabancı kelimelerle süslenmiş, özentili bir dil iletişimi engeller. (Toplumdaki farklı kesimlerin dilleri arasındaki uçurumun eleştirildiğini belirten cevaplar da doğru kabul edilir.) Örtük iletinin metinden bir örnekle desteklenmesi **(2 puan)**: Çelebi "iskân-ı beyt" yerine "Yani, nerede otursunuz?" diye sade bir dille sorunca Karagöz'ün soruyu hemen anlayıp cevap vermesi ya da Karagöz'ün "hane-ber-dûş", "mahalleli" gibi sözleri anlamayıp "Muş", "mahallebi" demesi.

Örnek doğru cevap:

1.1. İskân-ı beyt etmek: bir yerde oturmak, ev tutmak. İpucu: Çelebi'nin sorusunu "Yani, nerede otursunuz?" diye açıklaması. Hane-ber-dûş: evsiz barksız. İpucu: Karagöz'ün "Yerim yurdum yok." demesi. Bî-behre: nasipsiz, yoksun. İpucu: Karagöz'ün söylenenleri sürekli yanlış anlaması ve Çelebi'nin buna sitem etmesi.

1.2. Karagöz, "mahalleli" sözünü "mahallebi" ile, "hane-ber-dûş" sözünü de "Muş" ile karıştırmıştır. Bu yanlış anlamalar kelimeler arasındaki ses benzerliğine dayanır. Böylece metinde güldürü ögesi oluşur; ayrıca Çelebi'nin süslü, yabancı kelimelerle dolu dili ile Karagöz'ün halk dili arasındaki fark ortaya çıkar.

1.3. Açık ileti: Çelebi, Karagöz'e nereli olduğunu ve nerede oturduğunu sorar; Karagöz ise Çelebi'nin süslü sözlerini yanlış anlayıp gülünç cevaplar verir, bu yüzden ikisi bir türlü anlaşamaz. Örtük ileti: İletişimde karşımızdakinin anlayabileceği sade ve açık bir dil kullanmalıyız; özentili ve yabancı

kelimelerle dolu bir dil insanların anlaşmasını zorlaştırır. Nitekim Çelebi "Nerede iskân-ı beyt edersiniz?" diye sorduğunda Karagöz soruyu anlamamış, Çelebi "Yani, nerede otursunuz?" deyince hemen cevap vermiştir.

Yanlış cevap:

1.1. İfadelerin bağlamla uyuşmayan anlamlarla açıklanması (ör. "hane-ber-dûş" için "Muşlu", "bî-behre" için "bilgili") ve diyalogda yer almayan ipuçlarının yazılması yanlış kabul edilir.

1.2. Metinde bulunmayan örneklerin yazılması, yanlış anlamaların ses benzerliğine dayandığının belirtilmemesi ve yalnızca "Karagöz cahildir." gibi açıklamasız cevaplar yanlış kabul edilir.

1.3. Açık ve örtük iletinin yer değiştirmesi, metinle ilgisi olmayan iletilerin yazılması (ör. "İnsan her zaman çalışmalıdır.") ve örtük iletinin metinden bir örnekle desteklenmemesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. Doğru cevap:

2.1. Bölümün "fasıl (asıl oyun)" olarak belirtilmesi **(2 puan)**. Fasıl bölümünün iki özelliğinin metinden örnekle açıklanması (2 × 2 = 4 puan):

- Asıl olay bu bölümde başlar: Çelebi'nin bir muamma asarak âşıkları sınamak istemesi, Hacivat'tan şair bulmasını isteyip masraf için para vermesi oyunun asıl konusunu (şairlik) ortaya koyar.
- Oyuna Karagöz ve Hacivat dışındaki tipler katılır: Çelebi tipi oyuna dâhil olmuş, Selânik tarafından gelen bir âşıktan da söz edilmiştir.
- Konuşmalar, muhavere bölümündeki gibi asıl konudan bağımsız bir söyleşme değil, olayı ilerleten konuşmalardır.

Bölümün mukaddime (giriş), muhavere (söyleşme) ya da bitiş olarak belirtilmesi durumunda bu maddeden puan verilmez.

2.2. Tablodaki her satırın doğru doldurulması 2 puandır (4 × 2 = 8 puan):

Yapı unsuru	Metindeki karşılığı
Kişiler ve sosyal konumları	Hacivat: okumuş, görgü kurallarını bilen, aracılık yapan mahalle sakini; Çelebi: varlıklı, kibar, süslü konuşan İstanbul beyefendisi; Karagöz: okumamış halk adamı **(2 puan)**
Mekân	Hacivat ile Karagöz'ün evlerinin bulunduğu mahalle ("bu mahal"); Karagöz'ün evi ve penceresi (Karagöz konuşmaları pencereden ve içeriden dinler) **(2 puan)**
Olay	Çelebi'nin bir muamma asarak âşıkları sınamak istemesi; Hacivat'ın arkadaşı Karagöz'ü şair olarak önermesi ve masraf için Çelebi'den para alması **(2 puan)**
Çatışma	Hacivat ile Karagöz arasındaki karşıtlık: Hacivat'ın Karagöz'ü onun haberi olmadan "meczub" diyerek şair diye önermesi ve parayı alması, Karagöz'ün buna alaycı bir tepki vermesi; okumuş, süslü konuşan kesim ile halk adamı arasındaki dil ve anlayış farkı **(2 puan)**

Kişiler satırında üç kişinin de belirtilip en az ikisinin sosyal konumunun doğru verilmesi gerekir; yalnızca adlar yazılmışsa 1 puan verilir.

2.3. Hacivat ve Çelebi'nin dil ve üslubunun açıklanması **(2 puan)**: Arapça ve Farsça kelimeler, tamlamalar (zann-i âcizâne, zât-ı âlî, refîk, masârif, muammâ ta'lîk) ve nezaket kalıpları (safâ geldiniz, bendeniz) kullanmaları; bu dilin onların eğitimli, görgü kurallarına uyan, kendini halktan üstün gören kişiler olduğunu göstermesi. Hacivat'ın Karagöz'ü "meczub" sözüyle överken aslında küçümsemesinin

onun dolambaçlı, örtülü konuşan kişiliğini yansıtması da bu kapsamda değerlendirilir. Karagöz'ün "Vefa'da dayım ol." sözünün çözümlenmesi **(2 puan)**: Karagöz'ün Çelebi'nin "Safâda dâim ol" sözünü ses benzerliğiyle tanıdık kelimelere (Vefa semti, dayı) dönüştürmesinin onun halk diliyle konuşan, okumamış bir halk adamı olduğunu gösterdiği ve güldürü oluşturduğu. "Zevzek...! Göya beni methediyor!" sözünün çözümlenmesi **(2 puan)**: Karagöz'ün Hacivat'ın övgü gibi görünen sözündeki küçümsemeyi sezip bunu açıkça, çekinmeden söylemesinin onun özü sözü bir, düşündüğünü saklamayan, dışa dönük kişiliğini yansıttığı.

Örnek doğru cevap:

2.1. Bu bölüm Karagöz oyununun fasıl (asıl oyun) bölümüne aittir. Çünkü oyunun asıl olayı bu bölümde başlar: Çelebi, âşıkları sınamak için bir muamma asmak istediğini söyler ve Hacivat'a para verir. Ayrıca oyuna Hacivat ve Karagöz dışında Çelebi tipi de katılmıştır.

2.2. Kişiler: Okumuş ve aracılık yapan Hacivat, varlıklı ve kibar Çelebi, okumamış bir halk adamı olan Karagöz. Mekân: Hacivat ile Karagöz'ün evlerinin bulunduğu mahalle; Karagöz pencereden ve içeriden konuşur. Olay: Çelebi'nin muamma asarak âşıkları sınamak istemesi, Hacivat'ın Karagöz'ü şair olarak önerip para alması. Çatışma: Hacivat'ın Karagöz'ü onun haberi olmadan "meczub" diye önermesi ve Karagöz'ün buna tepki göstermesi; süslü konuşan okumuş kesim ile halk adamı arasındaki karşıtlık.

2.3. Hacivat ve Çelebi "zann-i âcizâne, zât-ı âlî, refîk, masârif" gibi Arapça ve Farsça kelimeler ve "Safâ geldiniz, bendeniz" gibi nezaket kalıplarıyla konuşur. Bu, onların eğitimli, görgü kurallarını bilen kişiler olduğunu gösterir. Karagöz ise "Safâda dâim ol" sözünü ses benzerliğiyle "Vefa'da dayım ol" biçimine sokarak süslü sözleri halkın bildiği kelimelere çevirir; bu, onun okumamış bir halk adamı olduğunu gösterir ve güldürü yaratır. "Zevzek...! Göya beni methediyor!" sözü ise Karagöz'ün Hacivat'ın övgü gibi görünen "meczub" sözündeki küçümsemeyi anladığını ve düşündüğünü çekinmeden söyleyen, özü sözü bir olan biri olduğunu gösterir.

Yanlış cevap:

2.1. Bölümün mukaddime, muhavere ya da bitiş olarak belirtilmesi; gerekçe olarak metinde yer almayan özelliklerin (ör. Hacivat'ın perde gazeli okuması, Karagöz'ün "sürc-i lisan ettikse affola" demesi) yazılması yanlış kabul edilir.

2.2. Kişilerin sosyal konumlarının yanlış verilmesi (ör. Karagöz'ün okumuş, Çelebi'nin yoksul biri olarak gösterilmesi), olay ve çatışmanın birbirine karıştırılması ve metinle ilgisi olmayan mekânların yazılması yanlış kabul edilir.

2.3. Kişilerin dil ve üsluplarını karşılaştırmayan, yalnızca "Karagöz komiktir." ya da "Hacivat kibardır." gibi gerekçesiz cevaplar ve dil ile eğitim durumu, kişilik arasındaki ilişkiyi kurmayan açıklamalar yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. Doğru cevap:

3.1. Hitap ve imza satırları 1'er, giriş, gelişme ve sonuç satırları 2'şer puandır (2 × 1 + 3 × 2 = 8 puan):

Yapı unsuru	Metindeki karşılığı
Hitap	"Kardeşim Bedrim," **(1 puan)**
Giriş	Yazarın mektubu geciktirdiği için kendine sitem ettiği ve kardeşinin hâlini hatırını sorduğu bölüm: "Ben gene geç kaldım. Olur şey değil...", "Bedir, Sevgili Bedir, nasılsın?.." **(2 puan)**
Gelişme	Asıl anlatılmak istenenlerin yer aldığı bölüm: Trabzon'dan ve Ferit'ten mektup gelmemesi, hizmetçinin şakası, Dijon'daki güzel kış ve yazarın bu günleri ancak penceresinden seyredebilmesi **(2 puan)**
Sonuç	Mektubun sevgi ve iyi dileklerle bitirildiği bölüm: "Epeyce konuştuk. (…) Sana sevgiler, sevgiler, sevgiler gönderirim. Mektup yaz. Hadi güle güle Bedrim, ruhum." ve kardeşine gönderdiği yüz frankla ilgili sözler **(2 puan)**
İmza	"Kardeşin / Sabahattin" **(1 puan)**

Bölümlerin içeriğinin kendi cümleleriyle doğru özetlenmesi ya da ilgili cümlelerin metinden aktarılması doğru kabul edilir.

3.2. Her özellik için özelliğin belirtilmesi 1 puan, mektuptan uygun bir örnek verilmesi 1 puan, özelliğin yakınlığı nasıl yansıttığının açıklanması 1 puandır (3 × 3 = 9 puan). Aşağıdaki özelliklerden herhangi üçü kabul edilir:

- Sevgi dolu, samimi hitap ve seslenmeler: "Kardeşim Bedrim", "Bedir, Sevgili Bedir", "Bedrim, ruhum".
- Konuşma dilinden ögeler, karşısındakiyle konuşur gibi yazma: "emi", "Olur şey değil...", "Hadi güle güle", "Epeyce konuştuk."
- Duyguyu güçlendiren söz tekrarları ve ünlem, üç nokta gibi noktalama işaretleri: "sevgiler, sevgiler, sevgiler", "Güneş, her gün güneş", "nasılsın?.."
- Günlük dilde yaygın deyim ve kalıp sözler: "Nazar, göz değmesin.", "Güle güle kullan".
- Şakacı, esprili söyleyiş ve benzetmeler: "İhtimal yakında bütün mektuplar başıma konfeti gibi dökülecekler.", hizmetçinin "İşte Trabzon'dan bir mektup!.." diyerek onu kandırması.
- Abartılı, duygusal anlatım: "Kardeşlik gönderilir bir şey olsaydı, ondan sana yığın yığın gönderseydim."

3.3. Dönemle ilgili iki çıkarımın yazılması (2 × 2 = 4 puan): Haberleşmenin büyük ölçüde mektupla yapıldığı ve mektupların geç ulaştığı, bu yüzden haber almak için uzun süre beklenmesi gerektiği; mektup beklemenin özlem ve sabır gerektirdiği, gelen mektubun büyük bir sevinç kaynağı olduğu; uzaktaki aile bireyleri ve dostlar arasındaki bağın mektuplarla sürdürüldüğü, aile bağlarının güçlü olduğu; ev halkının bile mektup beklenişini bilip paylaşacak kadar mektubun hayatın bir parçası olduğu. Günümüzle karşılaştırma **(4 puan)**: Günümüzde anlık mesajlaşma, e-posta, telefon ve görüntülü görüşmeyle haberleşmenin çok hızlandığı, haber beklemenin ve buna bağlı özlemin azaldığı; buna karşılık iletilerin kısalıp özensizleşebildiği ya da mektupların taşıdığı içtenliğin ve kalıcılığın azaldığı gibi benzerlik veya farklılıkların gerekçeli olarak açıklanması.

Örnek doğru cevap:

3.1. Hitap: "Kardeşim Bedrim,". Giriş: Yazar mektubu geç yazdığı için kendine sitem eder ve kardeşinin hâlini sorar. Gelişme: Trabzon'dan ve Ferit'ten mektup gelmemesini, hizmetçinin şakasını, Dijon'daki güzel kışı anlatır. Sonuç: "Sana sevgiler, sevgiler, sevgiler gönderirim. Mektup yaz." diyerek sevgilerini iletir, kardeşine yüz frank gönderir. İmza: "Kardeşin Sabahattin".

3.2. Yazar kardeşine “Bedir, Sevgili Bedir” ve “Bedrim, ruhum” diye sevgi dolu seslenmelerle hitap etmiştir; bu seslenmeler aralarındaki derin sevgiyi gösterir. Mektupta “emi”, “Hadi güle güle” gibi konuşma dilinden ögeler kullanılmıştır; yazar sanki kardeşiyle yüz yüze konuşuyormuş gibi yazmıştır. “Sana sevgiler, sevgiler, sevgiler gönderirim.” cümlesindeki tekrar ise yazarın duygusunu güçlendirmiş, kardeşine olan özlemini ve sevgisini vurgulamıştır.

3.3. Mektubun yazıldığı dönemde haberleşme büyük ölçüde mektupla yapılıyordu ve mektuplar geç ulaştığı için insanlar haber almak için günlerce bekliyordu. Uzakta yaşayan aile bireyleri arasındaki bağ mektuplarla sürdürülüyor, gelen her mektup büyük bir sevinç kaynağı oluyordu; hizmetçinin bile yazarın mektup beklediğini bilmesi bunu gösterir. Günümüzde ise anlık mesajlar ve görüntülü görüşmelerle sevdiklerimizden hemen haber alabiliyoruz. Bu durum haberleşmeyi kolaylaştırsa da beklemenin getirdiği özlem ve mektup yazmanın gerektirdiği özen azalmıştır.

Yanlış cevap:

3.1. Yapı unsurlarının birbirine karıştırılması (ör. yer ve tarihin hitap, imzanın sonuç olarak gösterilmesi) ve metinde yer almayan bilgilerin yazılması yanlış kabul edilir.

3.2. Resmî bir dil kullanıldığının belirtilmesi, metinde yer almayan örneklerin verilmesi, örnek verilip özelliğin ve yakınlıkla ilişkisinin açıklanmaması yanlış kabul edilir.

3.3. Metinden hareket etmeyen, yalnızca “Eskiden mektup yazılırdı, şimdi telefon var.” gibi gerekçesiz ve yüzeysel karşılaştırmalar yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. Doğru cevap:

4.1. Tahminin doğrulanmayan yönünün belirtilmesi **(2 puan)** ve metinden kanıtla desteklenmesi **(1 puan)**: Kitap, okurlardan gelen mektuplardan ve onlara verilen cevaplardan oluşmamaktadır; yazar kendi yazılarını mektup biçiminde, tanımadığı okurlarına sunmaktadır (“Ben de, ey bilmediğim, görmediğim okurlarım, size sunuyorum bu yazıları.”). Tahminin doğrulanan yönünün belirtilmesi **(1 puan)** ve metinden kanıtla desteklenmesi **(1 puan)**: Yazar okurlarına toplu olarak değil, her birine ayrı ayrı seslenmektedir (“Hepinize birden söylemiyorum da onun için. Her birinize ayrı ayrı söylüyorum.”).

4.2. Metnin birinci ölçütü karşıladığının belirtilmesi **(1 puan)**. Bu değerlendirmeyi destekleyen iki örneğin metinden yazılıp açıklanması (2 × 2 = 4 puan). Aşağıdaki örneklerden herhangi ikisi kabul edilir:

- Okura doğrudan seslenme: “ey bilmediğim, görmediğim okurlarım”
- Okurun aklına gelebilecek soruları ve itirazları onun ağzından aktarıp cevaplama: “Öyleyse neden ‘Okurlarıma Mektuplar’ demiyorsun?” sorusu ve “Şunu da söyleyebilirsiniz:” ifadesi
- Kusurunu açıkça kabul eden içten bir itiraf: “Bir eksikliktir, bir kusurdur, bilirim, ama ne yapayım?”
- Okurla şakalaşan, samimi söyleyiş: “Ama pek uzun olurdu mektubum, okumaz, atardınız.”
- Soru cevap biçiminde, konuşur gibi ilerleyen anlatım: “Neden Okuruma Mektuplar? onu bir anlatayım.”

4.3. Yazarın bu yazma biçimini bilinçli olarak seçtiğinin metinden hareketle açıklanması **(2 puan)**: Yazar, mektup yazan kişinin “ille bir konuda kalacağım diye çırpınmadığını”, oradan oraya geçtiğini belirtmiş ve yazılarını “konuşur gibi, mektup yazar gibi” yazmak istediğini söylemiştir; yani konudan konuya geçmek, eserine “mektup” adını vermesinin ve okurla samimi bir bağ kurma amacının gereğidir. Ölçütün uygunluğunun gerekçeli olarak tartışılması **(3 puan)**: Ölçütün bu metin için uygun olmadığını, beğeni ölçütlerinin metnin türü ve yazarın amacı göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerektiğini savunan

cevaplar ya da ölçütün okuru yormayan, kolay izlenen bir anlatım beklentisi bakımından uygun olduğunu, ancak bu metnin mektup biçimi nedeniyle bu ölçüte göre değerlendirilirse haksızlık yapılacağını belirten cevaplar gibi metinle ve türle ilişkilendirilmiş tutarlı tüm görüşler doğru kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

4.1. Öğrencinin tahmini büyük ölçüde doğrulanmamıştır. Kitap okurlardan gelen mektuplara verilen cevaplardan oluşmaz; yazar kendi yazılarını mektup biçiminde, tanımadığı okurlarına sunar: “Ben de, ey bilmediğim, görmediğim okurlarım, size sunuyorum bu yazıları.” Tahminin doğrulanan yönü ise yazarın okurlarına tek tek seslenmesidir: “Her birinize ayrı ayrı söylüyorum.”

4.2. Metin birinci ölçütü karşılamaktadır. Yazar okura “ey bilmediğim, görmediğim okurlarım” diye doğrudan seslenir. Ayrıca okurun aklına gelebilecek “Öyleyse neden ‘Okurlarıma Mektuplar’ demiyorsun?” sorusunu onun ağzından sorar ve cevaplar. Bu söyleyişler, yazarın okurla karşı karşıya oturmuş sohbet ediyormuş gibi içten bir dil kullandığını gösterir.

4.3. Yazar konudan konuya geçmeyi bilerek seçmiştir; çünkü yazılarını mektup gibi yazmak istemektedir ve mektup yazan kişi “ille bir konuda kalacağım diye çırpınmaz”. Bence bu ölçüt bu metni değerlendirmek için uygun değildir. Bir metni değerlendirirken türünü ve yazarın amacını dikkate almak gerekir. Yazar, okuruyla konuşur gibi samimi bir bağ kurmak istediği için bu dağınıklığı bir yöntem olarak kullanmıştır. Tek konuya bağlı, düzenli bir anlatım beklemek, metni olmadığı bir türün ölçütüyle değerlendirmek olur.

Yanlış cevap:

4.1. Tahminin tamamen doğrulandığının ya da tamamen yanlış olduğunun gerekçesiz belirtilmesi ve metinden kanıt gösterilmemesi yanlış kabul edilir.

4.2. Metnin içten bir dil kullanmadığının ileri sürülmesi, metinde yer almayan örneklerin verilmesi ve örneklerin ölçütle ilişkilendirilmemesi yanlış kabul edilir.

4.3. Yazarın bu yazma biçimini neden seçtiğini metinden hareketle açıklamayan, yalnızca “Ölçüt uygundur.” ya da “Ölçüt uygun değildir.” diyen gerekçesiz cevaplar yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. Doğru cevap:

5.1. Her durum için yanlışın belirlenmesi 1 puan, düzeltmenin yazılması 1 puandır (3 × 2 = 6 puan):

- Konu satırı boş bırakılmıştır **(1 puan)**. E-postanın içeriğini kısaca özetleyen bir konu yazılmalıdır: “14 Kasım Cumartesi Karagöz gösterisine grup katılımı hakkında” **(1 puan)**.
- Ek alanı boştur; metinde katılımcı listesinin ekte gönderildiği söylendiği hâlde dosya eklenmemiştir **(1 puan)**. Katılımcı listesi dosya olarak e-postaya eklenmelidir **(1 puan)**.
- “Slm,” hitabı kısaltmadır ve resmî bir kuruma yazılan e-postaya uygun değildir **(1 puan)**. Alıcıya uygun, saygılı bir hitap kullanılmalıdır: “Sayın Yetkili,” **(1 puan)**.

5.2. Her yanlış için doğru kullanımın yazılması 1 puan, uyulmayan kuralın belirtilmesi 1 puandır (4 × 2 = 8 puan):

Yanlış kullanım	Doğru kullanım	Uyulmayan kural
14 kasım cumartesi	14 Kasım Cumartesi **(1 puan)**	Belli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar. **(1 puan)**
katılabilirmiyiz?	katılabilir miyiz? **(1 puan)**	Soru eki “mı, mi, mu, mü” kendinden önceki kelimeden ayrı yazılır. **(1 puan)**
Öğretmenimizde	Öğretmenimiz de **(1 puan)**	Bağlaç olan “de, da” kendinden önceki kelimeden ayrı yazılır. **(1 puan)**
Hacivatı	Hacivat’ı **(1 puan)**	Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır. **(1 puan)**

Kuralın öğrencinin kendi cümleleriyle doğru ifade edilmesi (ör. “Burada ‘de’ bağlaç olduğu için ayrı yazılır.”, “Kişi adına gelen ek kesmeyle ayrılır.”) tam puan alır.

5.3. Yeniden yazılan bölüm aşağıdaki ölçütlere göre puanlanır **(6 puan)**:

Ölçüt	Puan
İstek ve beklenti, rica bildiren nazik ve resmî bir cümleyle ifade edilmiştir (ör. “… konusunda bilgi vermenizi rica ederim.”).	2
“süper”, “Tşk.” gibi günlük konuşma diline ait ifadeler ve kısaltmalar kullanılmamış; teşekkür ve saygı bildiren uygun bir kapanış ifadesi (ör. “İlginiz için teşekkür ederim. Saygılarımla,”) yazılmıştır.	1
İmza bölümünde ad ve soyad yer almaktadır.	1
İmza bölümünde okul, sınıf ve iletişim bilgisi (ör. telefon numarası) yer almaktadır.	1
Yazılan bölümde yazım ve noktalama yanlışı yoktur.	1

Örnek doğru cevap:

5.1. Konu satırı boş bırakılmıştır; “14 Kasım Cumartesi Karagöz gösterisine grup katılımı hakkında” gibi bir konu yazılmalıdır. Ek alanı boştur; metinde liste ekte gönderiliyor dendiği için katılımcı listesi dosya olarak eklenmelidir. “Slm,” hitabı kısaltmadır ve resmî bir kuruma uygun değildir; “Sayın Yetkili,” diye başlanmalıdır.

5.2. 14 kasım cumartesi → 14 Kasım Cumartesi (Belli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar.); katılabilirmiyiz? → katılabilir miyiz? (Soru eki ayrı yazılır.); Öğretmenimizde → Öğretmenimiz de (Bağlaç olan “de” ayrı yazılır.); Hacivatı → Hacivat’ı (Özel ada gelen ek kesme işaretiyle ayrılır.)

5.3. Gösteriye katılımımızın uygun olup olmadığı ve söyleşi imkânı konusunda bilgi vermenizi rica ederim. İlginiz için teşekkür ederim.

Saygılarımla,
Ece Yılmaz
…… Anadolu Lisesi 11. sınıf öğrencisi
Telefon: ……

Yanlış cevap:

5.1. E-postanın metnindeki yazım yanlışlarının bu maddede yazılması, doğru kullanılmış alanların (ör. “Kimden”, “Kime”) yanlış olarak gösterilmesi ve düzeltme önerisi yazılmaması yanlış kabul edilir.

5.2. Doğru yazılmış kelimelerin yanlış olarak gösterilmesi (ör. “Şimdi de”, “Kültür merkezinizde”), yanlışın yine kurala aykırı biçimde düzeltilmesi (ör. “katılabilir-miyiz”, “Hacivat-ı”) ve kuralın belirtilmemesi durumunda ilgili puan verilmez.

5.3. Kısaltma ve günlük konuşma dilinden ifadelerin sürdürülmesi, emir kipiyle istekte bulunulması (ör. “Hemen cevap verin.”) ve imza bölümünün yalnızca adla bırakılması durumunda ilgili ölçütlerden puan verilmez. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.